

ALEGEREA DE LA SĂLIȘTE

INNAINTEA CAMEREI

CUVÎNTAREA D-LUI N. IORGA

— 1920 —

Tip. „CULTURA NEAMULUI ROMĂNESC“
BUCUREȘTI

Prețul 2 Lei

ALEGEREA DE LA SĂLIȘTE

INNAINTEA CAMEREI

CUVÎNTAREA D-LUI N. IORGA

— 1920 —

Tip. „CULTURA NEAMULUI ROMĂNESC“
BUCUREȘTI

ALEGEREA DE LA SĂLIȘTE ÎNFAINTEA CAMEREI

Cuvîntarea d-lui N. Iorga.

Domnilor deputați,

N'aș putea zice că sînt mulțumit că trebuie să susțin o contestație împotriva d-lui Constantin Bucșan, un tînăr care mi-a fost totdeauna foarte simpatic, pe care l-a legat cîndva de mine o comunitate de idei, ce a durat pînă în iarna trecută, cînd, vorbind cu d-sa la Sibiu—cu privire la împrejurările politice de atunci—, d-sa a declarat că una sînt legăturile d-sale de familie și altceva sînt legăturile d-sale politice și că nu se gîndește de loc a face politică alături cu acei din Ardeal cari au dat sprijin Partidului poporului.

Vedeți cît este de greu pentru mine să vorbesc într'o chestiune în care d. Cons-

tantin Bucșan se înfățișează 'ntr'o lumină așa de puțin favorabilă.

Cu atît mai mult îmi pare rău de acest lucru, cu cît cred că anumite deosebiri dintre noi vor dispărea.

Iată, eu am o idee, care multora li s'ar părea neobișnuită : eu cred că sîntem despărțiți pentru moment după curente, după pasiuni, de multe ori după superstiții, în care se numără și fetișismul fără îndoială, dar va veni vremea în care noi vom fi despărțiți numai în ceia ce privește concepțiunea etică a politicei românești (aplause).

Cred și în momentul acesta — după cît cunosc eu pe d. Bucșan, și mai ales pe admirabilul tînăr care este fratele d-sale și care învață la Paris și se pregătește pentru o carieră științifică—, că amîndoi frații aceștia vor reveni alături de represintanții curentului etic curat în viața curată a poporului românesc (aplause).

După aceste declarațiuni sînt silit printr'o datorie elementeră, pe care orice candidat o are față de alegătorii cari l-au susținut și pe cari nu-i poate părăsi cînd voința lor e înfrîntă prin mijloace ilegale, sînt ținut a vorbi prin acest ajutor datorit față de alegătorii din cercul Săliște, cari m'au rugat să vin acolo în calitate de candidat într'un

moment cînd d. Constantin Bucșan nu candida. D-sa a venit pe urmă. Nu eu am venit asupra d-sale, ci d-lui a venit asupra candidaturii mele, presintîndu-se împotriva mea în Ardeal, unde fără îndoială n'am adus niciun fel de servicii cînd neamul de acolo avea buzele amare, iar nu dulci ca acuma, cînd le sărută toată lumea !

Da, sînt dator față de alegătorii de la Săliște, față de cei cari m'au votat și de acei cari au fost împiedecați de a mă vota, să susțin această contestație.

Am aici însăși contestația făcută din partea lor, iscălită de persoane foarte onorabile : un preot, un director de tipografie, un profesor, mai mulți advocați, persoane de notorietate acolo, și sînt prin urmare îndrituit să înfățișez ceia ce ei cuprind în arătarea lor.

Iar, de la început, voiu spune : să nu credeți că am intenția de a face obstrucționism, căci nimeni nu dorește mai mult ca mine să vadă această Cameră lucrînd, să vadă cum înțelege a lucra. Prin urmare, dacă lucrul d-voastră va fi bun, evident că eu nu mă voiu gândi, pentru interese de partid, să spun că binele este rău și răul este bine (aplause).

De ce sînteți capabili, d-voastră, majoritatea, nu puteți ști decît d-voastră înșivă.

Deci, pentru a scurta această desbatere, las la o parte din această contestație, care cuprinde patru foi — și prin urmare vă puteți închipui că e foarte mult material înăuntru, și, pentru că sînt și advocați cari au făcut-o, nu cred să cuprindă vorbe aruncate în vînt, — las la o parte tot ce este vițiu de formă.

Dar sînt atîtea, încît dacă aș vrea să le cetesc pe fiecare, ar fi suficiente aceste viții de formă ca să vă alcătuiască convingerea că totuși nu ar fi bine ca o alegere făcută cu atîtea viții de formă să fie întărită.

Eu vin însă la altceva. Vin la cea ce cred că niciunul dintre d-voastră nu v'ați gîndit să aprobați. Iată vă spun întîiu *de ce*, și după aceea voi veni la însuși argumentul meu.

D-voastră sînteți oameni ai partidului poporului. Partid al poporului însemnează un partid care se adresează la popor, însemnează deci un partid care nu are nevoie de administrație pentru a înlocui poporul, ci, avînd poporul cu sine, avînd simpatiile populare cu sine, se poate lipsi de sprijinul apăsător al administrației. După ce cred că am interpretat conștiința care o aveți d-voastră despre rolul dv. în viața politică, după aceea vă voi spune că ale-

gera din Săliște nu a fost o alegere a alegătorilor supt scutul imparțial al administrației, ci a fost o alegere a administrației în mare parte împotriva voinței alegătorilor, sau, ca să fiu mai modest, împotriva putinței de a exprima voința lor.

Domnilor, în cercul Săliște, am fost de două ori, zi de zi, am mers din sat în sat. Sînt vre-o două sate numai, unde, fiindcă am avut motivele mele, n'am mers, dar în toate celelalte am mers și până la ceasuri tîrzii din noapte, într'o biată căruță pusă la îndemîna mea; am mers, vorbind cu oamenii, fiindcă am crezut de datoria mea, cînd sînt chemat de țerani, și mai ales de țerani din Ardeal, să intru în legătură cu fiecare dintre dînșii. Nu știu cîți sînt țeranii pe cari îi cunoaște d. Bucșan, care este din Sibiel, dar am mîndria că într'o lună de zile am cunoscut, și nu pentru un moment, ci pentru viața întreagă pe cei mai buni oameni din satele acelea, indiferent dacă m'au votat sau nu. Ei bine, din această cercetare a alegătorilor, sat de sat, într'unele locuri om de om, am întîlnit la fiecare pas administrația represintată prin prefectul doctor Comșa.

Pretutindenii, ori era acolo, ori fusese acolo, ori era așteptat. Nu am văzut în viața

mea un mai zelos agent electoral, de cum a fost prefectul dr. Comşa. Am făgăduit s'o spun în Cameră, şi o spun, dar mai este un loc unde o voi spune, şi acolo nicio pasiune de partid, care aş dori să nu fie nici aici, nu-l va împiedeca de a trage răspunderea păcatului său. L-am dat în judecată, şi cred în justiţia ţerii româneşti. (Aplause prelungite pe băncile Federaţiei.)

Altfel, Ţara Românească nu ar avea dreptul să existe, dacă nu ar exista, mai presus de orice interes electoral şi de orice interes politic, o justiţie care n'ar socoti pe fiecare după faptele sale.

Ce-a făcut d-rul Comşa ? Vă arăt întâiu ce spun alegătorii, pe urmă voi adăugi ceia ce am aflat eu din experienţă, ceia ce am văzut cu ochii miei. Nu ştia că-l văd, Eram în cutare casă de alegător şi dumnealui trecea cu automobilul, avînd în tovarăşia sa pe candidatul oficial.

D-lui asista — l-am văzut de la o fereastră unde nu bănuia nici d-l Comşa, nici d. Bucşan că eu mă găsesc —, presida adunarea electorală ; d-lui în multe locuri vorbea, combatea pe susţinătorii candidaturii mele. Prin urmare ce-i mai lipsia ? Îi lipsia doar ca, în momentul alegerii, să se instaleze acolo alături de ofiţerul care, la Sălişte, să nu se

supere dacă o voi spune aici, era întovărășit de soția sa, care stătea la biroul electoral, iar ofițerul deschidea ușa alegătorilor negreșit ca să li dea sfat cum să voteze : sînt lucruri văzute cu ochii miei.

Vin mai întîiu la ceia ce se afirmă în contestație : «candidatura d-lui dr. C. Bucșan a făcut-o d. prefect dr. Comșa în persoană și anume în primul rînd d-sa. Prefectul județului, dr. Nicolae Comșa, în ziua de 16 Maiu a. c. a convocat toate primăriile din circumscripție și cîte cinci alegători din fiecare comună a circumscripției în localul școlii din Săliște, unde, lăudînd meritele d-lui Averescu, îndemnă poporul să nu asculte de «apostolii mincinoși» și de «profesorii doctrinari», de oare ce aceștia au umplut capetele oamenilor cu minciuni.»

Pentru un prefect din Țara Românească eu nu sînt nici apostol, nici vrednic de a calificat mincinos, nici demn de a fi calificat veridic, ci sînt un cetățean care am același drept la protecțiunea represintantului Statului român (aplause pe băncile minorității), și, în ce privește pe «profesorul doctrinar», cred că profesoratul e un lucru onorabil, și nu m'am gîndit de hațîrul d-lui prefect să-mi dau demisia.

Vai de doctrina fără profesor, dar mai ales vai de profesorul fără doctrină, fiind-

că, dacă se întîmplă să ajungă, pe lîngă toate celelalte, și om politic, vă puteți închipui ce rezultă din disciplina lui de profesor și din lipsa lui de doctrină, din lăuntru!

«De oare ce acesta umple capetele oamenilor cu minciuni.» Dacă voiți să știți cu ce minciuni am umplut capetele oamenilor de acolo, minciuna consta în a spune că legea agrară a d-lui Mihalache este mai largă decît cealaltă. Acesta e singurul lucru pe care l-am spus, îl cred și-l voi spune la orice prilej, căci așa este. Aceasta e minciuna cu care am umplut capetele oamenilor.

Mai era ceva pe care prefectul ar fi calificat-o de minciună, adecă toată truda pe care mi-am dat-o o viață întregă ca să usuc lacrămile Ardealului în momentul cînd ele scăldau fața tuturor oamenilor de acolo, dar nu m'am gîndit să o spun (aplause). Poate că, dacă spuneam, mi se zicea și de aceia că sînt un «profesor doctrinar», care «umblă cu minciuni».

Un alt punct: «la 23 Maiu prefectul și inspectorul regional de poliție Grita au însoțit în turneul electoral pe d. dr. C. Bucșan în mai multe comune, ca Apoldul-Mic, Topîrcea, Poiana, etc.»

Grita, care a fost numit într'un post mai

însemnat în Arad, acum, în urmă, a stat continuu acolo în circumscripție fără nici-un rost, și, la un moment dat, a ajuns la ridicula idee de a prezenta pe un biet susținător al candidaturii mele, un tânăr venit din America, că ar avea intenția să atențeze la viața d-lui Bucșan. D. Bucșan e aici de față : de sigur că râde în colțul său la ideea că s'a încercat un atentat la viața d-sale, viață care mie îmi este prețioasă fiindcă-mi este drag ca om și care nu e atât de urit nimănui ca să-l omoare, numai pentru păcatul că a candidat în contra mea.

I-am văzut cu ochii mei cum au trecut într'un automobil în care d. Bucșan sta alături de prefectul său : d. Bucșan șef de resort al Internelor în Ardeal, lângă subalternul său. Și ministrul, din superior, devenise subalternul electoral al funcționarului său, iar funcționarul său devenise superiorul ministrului său, pe care trebuia să-l ajute a căpăta un scaun de deputat. Gîndiți-vă ce încurcătură și mai ales un lucru grozav : pilda de anarhie dată acolo, în Ardeal (aplause pe băncile minorității). Și încă un lucru : supt ochii străinilor, dovedirea faptului că Romîni au luat în funcțiuni locul Ungurilor, dar că regimul electoral unguresc, măcar acolo, s'a păstrat în Ardealul liberat.

«În comuna Poiana prefectul a luat cuvîntul, stăruind asupra alegătorilor spre a vota pe d. dr. Bucșan. Iar secretarul comunal N. Opran a citit un proiect de jurămînt în fața alegătorilor, căutînd ca prin puterea jurămîntului să stoarcă voturile pentru candidatul Guvernului, atît de la Poienari, cît și de la Rodeni și Jinari, cari au fost aduși acolo.»

Că a vorbit prefectul? Eram acolo, într'unul din sate, cînd a intrat, cînd a vorbit, cînd a ieșit, și aș vrea să vină cineva să-mi spună că aceia ce am văzut nu am văzut, că aceia ce am auzit și a auzit toată lumea, n'am auzit. Am văzut tot cortegiul; am văzut toată petrecerea; iar, în ce privește influența, reală asupra alegătorilor, eu am venit imediat pe urmă și am avut arc de triumf, care era pregătit pentru ceilalți, am avut mese așternute cu lăvicere scumpe, care erau pregătite pentru ceilalți, am avut auditoriu strîns acolo, și am avut încă un lucru: cel mai formidabil succes de ilaritate pe socoteala sistemului întrebuițat de adversarul meu, pe care l-am văzut vre-odată în viața mea. Ce haz au făcut alegătorii de acolo pe socoteala prefectului și candidatului oficial, nu o să uit cît voi trăi.

Dar veți zice: de ce a ieșit d. Bucșan

acolo? Aceasta am să v'o arăt îndată.

Mai departe:

«La sfîrșitul adunării, întreaga administrație locală, cu candidatul Guvernului, cu prefectul, cu inspectorul de poliție Grita și cu o mare parte din alegători au participat la ospățul electoral.»

M'au mîncat nețaiat și nefript, după splendida adunare în care s'au confundat două lucruri, care niciodată nu trebuie să se confunde, adică interesul pentru o candidatură electorală și sacrul interes pentru patrie, care e mai presus de orice deosebire de partid (aplause din partea minorității).

«La 29 Maiu, prin ordinul prefectului...».

Vedeți, oamenii dau date precise, și eu sînt un om onest și nu aș ceti, vă asigur, nimic din lucrurile acestea, dacă pentru cele mai multe nu aș avea și dovada martorului ocular, care sînt eu.

«La 29 Maiu, prin ordinul prefectului, toți primarii, secretarii comunali din județ au fost convocați la Sibiu supt amenințarea a novării din ofciu, spre a primi ordine de propagandă electorală guvernamentală, iar cine nu se arăta dispus era amenințat cu trimiterea în Basarabia și Dobrogea.»

Va să zică Basarabia liberată de poporul de acolo, Dobrogea scaldată în sîngele eroilor noștri sînt un fel de Senegal, sau

un fel de Guiană, în care se aruncă administratorii .» (aplause din partea minorității).

Voci : Rușine !

D. N. Iorga : «...în care se aruncă administratorii cari nu au știut să susțină cum se cade pe candidatul Guvernului.

D. O. Goga, ministrul Cultelor și Artelor : Nu a existat o asemenea amenințare, d-le Iorga.

D. Iorga : D-le Goga, miniștrii nu întrerup decît atunci cînd nu au dreptate. Vă rog liniștiți-vă.

D. O. Goga, ministrul Cultelor : Spuneți inexacțiții.

D. N. Iorga : Nu aveți cuvîntul. .

D. St. C. Pop : D-le Goga, nu ai voie a vorbi în numele Ardealului pe care l-ai spart.

D. N. Iorga : D-le președinte, cer scutul d-voastră, iar pe d-voastră (căt-re minoritate) vă rog să nu mai întrerupeți, pentru a lăsa acestei desbateri toată liniștea, pe care o doresc continuă.

«În adunare li-a dat ordine în plen și fiecărui secretar separat să stăruiască a face propagandă pentru candidatul Guvernului, de oare ce ei sînt amployații Guvernului.»

Vedeți d-voastră, de aceia e cineva amployatul Guvernului, ca să susțină pe «candidații Guvernului și ai Statului», iar nu, cum se adauge, «ai opoziției». Va să zică

Statul este de o parte și în afară de Stat este opoziția, de altă parte.

«Li-a mai spus că, dacă conștiința îi dictează altfel, ori să rămână neutri ori să demisioneze din post, căci altfel vor fi destituiți.»

Cred că ajunge aceasta : nu mai cetesc.

• Eu sînt dintre aceia cari cruță timpul Camerei pentru următorul motiv : poporul nostru este un popor foarte inteligent, înțelege din două cuvinte, și cred că argumentele pe care le-am expus sînt suficiente pentru represintanța poporului român, care prinde o alusie și nu are nevoie să fie strivită cu un potop întreg de fapte. Vă spun însă că n'am cetit nici măcar jumătate din dovezile cuprinse aici.

Vin la ziua alegerii. Vă rog să-mi acordați puțină atenție, fiindcă sînt lucruri foarte importante, care trebuie să rămîie în analele noastre parlamentare.

S'a anunțat poporul că alegerea ține două zile. Iată, întîmplarea a făcut să ajung în stăpînirea chiar a hîrtiei prin care s'a făcut aceasta în Săliște, în admirabilul sat Săliște, pe care regret că-l văd amestecat într'o nedreptate făcută unui umil propovăduitor al ideii de unitate națională, care

sînt eu, că-l văd amestecat într'o urîță afacere de siluire electorală ca aceia pe care v'o înfățișez.

În Săliște s'a anunțat cît tîin alegerile în următoarea formă,— este însuși actul oficial :

«Se aduce din nou la cunoștință că mîne și poimîne, adecă în 3 și 4 l. c., va avea loc alegerea de deputat, iar în 6 și 7 va avea loc alegerea de sênator.

Alegerea va avea loc la Primăria din localitate și se începe la oarele 8 dimineața.

Toți acei cari au drept de vot să se prezinte la alegeri.

Candidații de deputat la Cameră sînt dd. Constantin Bucșan și Nicolae Iorga.

Fiecare alegător e dator a aduce cu sine și certificatul de alegător care-l are.»

Ce însemnează aceasta ?

Aceasta însemnează că era întăiu ziua de Sf. Constantin, hram foarte mare, cînd oamenii au dreptul să meargă la biserică, și slujba acolo se face cu toată cuviința, ține până la amiază sau chiar după amiază, cum a și fost casul la Săliște; urmează apoi și cite o serbare școlară, cum a fost aceia la care am asistat și eu. Alegătorii au început să vie la vot, pe alocurea, după ce s'au mîntuit toate lucrurile. Urna s'a închis în Săliște la oarele 6, începînd de

la 2. Votarea s'a mîntuit deci la 6, de și se anunțase că va ținea două zile.

Veți spune că este un articol din legea electorală ardeleană care scusă; vom vedea întru cît scusă.

Înnainte de aceasta însă vă voi spune două lucruri: întîiu, în ce condițiuni de propagandă m'am înfățișat eu pentru ziua aceia, și, al doilea, în ce condițiuni de propagandă se înfățișa adversarul meu. Am mers la Poiana și acolo, cum declară și alegătorii din admirabilul sat de oieri, în satul acesta Poiana, am găsit următoarea părere răspîndită de administrație, care opria pe oameni de a veni la adunarea mea. De două ori a încercat să-i oprească, și ce a făcut să vie o parte din lume au fost energicii Romîni cari-își făcuseră cultura politică în America, știind astfel bine ce însemnează datoria de cetățean și ce însemnează atribuțiunile reale ale administrației. Înnainte de a ajunge însă la Poiana, vă rog să-mi acordați puțină atențiune pentru a celi două scurte acte (d. Al. Oteteleșeanu întrerupe).

Domnule Oteteleșanu, nu dați instrucțiuni de comportare; mi s'a părut că aveți intențiunea aceasta, și cred că nu este loial.

D. Al. Oteteleșanu: Cer cuvîntul în chestiune personală.

D. N. Iorga : Înainte de a intra în comuna Poiana mi-au ieșit înainte doi oameni cari mi-au dat două scurte scrisori țărănești, pe care îmi veți îngădui să le cetesc :

«Prea stimate d-le Profesor,

«Ieau voie a vă întâmpina cu inima călduroasă pentru visita ce sînteți pe drum pentru Poiana. Din cauza inteligenței din loc, fără deosebire, nu-i voie nimănui să participe la primirea și «programul» d-voastră. De aceea ulterior veți face cercetare pentru astfel de luminători ai poporului pe cari i-ați luminat prin înălțătoarea istorie și marea jertfă pentru poporul român....»

Așa scrie săteanul necunoscut, care mi-a ieșit în marginea drumului și mi-a dat această hîrtie.

O altă scrisoare :

«Noi, poporul de jos, pe care ne-ai înțeles și te înțelegem, te iubim pentru că vedem întrupat în ființa d-voastră tot ceia ce poate fi mai scump și mai nobil sufletelor noastre. Durere însă că autoritățile comunei, preoții, dascălii, notarul ne o-presc de a-ți face primirea cuvenită. Ne

amenință că cine va ieși întru întâmpinarea d-voastră e dușmanul comunei și ca atare va avea urmări neplăcute. Inima noastră însă e cu d-voastră, și zicem : să trăiți!»

De ce în Poiana lumea era frământată în contra mea ? Să vedeți d-voastră de aici cum s'a înțeles, să se facă în unele locuri propagandă electorală în Ardeal. Săliștea are un proces pentru un munte cu Poiana : două frumoase sate românești, care trebuie să se inbească, care trebuie să se susțină, care trebuie să ducă împreună lupta pentru viitorul național al Romînilor din Ardeal. Este sau ba aceasta ? Este un păcat să se semene ura între aceste comune ? Este ! Ei bine, Poiana reclamă muntele de la Săliște. Nu vreau să fac d-lui Bucșan această gravă învinuire, dar oamenii d-sale au spus : «Voiți să cîștigați procesul d-voastră cu Săliștea ? Care ține cu Iorga, veniți cu mine și, cum l-ați cîștigat în prima instanță, îl veți cîștiga și în a doua, dacă veți ține cu mine.» Și au venit oamenii și mi-au spus : «Este adevărat, domnule Iorga, că, dacă mergem cu d-ta, pierdem procesul cu Săliștea ?». Atunci eu li-am spus : «dreptatea nu se dă nici în numele meu, nici în numele d-lui Bucșan, nici în numele opoziției, nici în numele guvernului ; dreptatea se dă în nu-

mele cuiva care s'a răstignit pe cruce ca să existe un singur drept și o singură dreptate pentru toți.

Ce s'a răspuns din partea cealaltă?

Iată ce s'a răspuns: de pe ușa bisericii din Săliște, de pe ușa lăcașului unde venise lumea să se închine de Sfântul Constantin, am desprins cu mâinile mele — cele patru cuie și acuma sînt bătute în ușa de acolo, din aripa stîngă a acelei uși, — am desfăcut acest afiș, și d-voastră veți aprecia dacă el corespunde cu sentimentele d-voastră față de partidul d-voastră și față de aceia cari îl represintă și cari-l conduc.

«Trăiască generalul AVERESCU.»

(Majoritatea, în picioare, aclamă zgomotos pe d. general AVERESCU).

D. N. Iorga: Domnilor, să-mi dați voie să traduc în limbajiu patriotic, și nu în limbajiu de partid aclamațiunile d-voastră. În limbajiu patriotic se spune: Trăiască biruitorul de la Mărăști; în dialectul de partid se spune: Trăiască cel care ne face să fim ceia ce sîntem și ne menține ceia ce am ajuns. (Aplause din partea minorității.)

Ascultați, dacă vă place atît de mult, ce zice afișul, și d-voastră veți aprecia. Afișul este scurt, eu l-aș fi făcut și mai scurt (zgomot, întreruperi). Nu o să pun răbdarea d-voastră la mare încercare; eu nu

vorbesc decît numai atuncea cînd pot să fiu auzit, căci am ajuns la o vîrstă în care nu-mi este permis să usez de puţinul glas ce mi l-a dat Dumnezeu, luptînd cu zgomotul anonim ce-l fac unele persoane (zgomot). Continuaţi, eu tac.

«Trei milioane de ţerani romîni, adecă întreaga ţerănime românească din vechiul Regat, Basarabia şi Bucovina...»

(Adresîndu-se către Basarabeni şi federalişti.) D-voastră nu sînteţi aleşi de ţeranii romîni : nici cei din vechiul Regat, nici cei din Basarabia. «Afară de femei şi de copii, cari n'au vot.» Înţeleg de ce : este vorba să nu se dea drept femeilor, de vreme ce sînt maltratate în felul acesta prin aprecierile afişelor electorale.

Aici este un pasagiu pe care-l veţi aplauda cinci minute dacă voiţi :

«Tatăl ţerănimii romîne de pretutindeni.»

Aştept aplause pentru a le putea număra. Dar aceasta n'o mai puteţi aplauda : «Până acum s'au putut număra 180 de deputaţi ai «Partidului poporului» şi un număr de treizeci de deputaţi ai celorlalte partide protivnice.»

(*O voace* :) E adevărat.

D. N. Iorga : Adecă cum ?

Daţi-mi voie : adecă alegerile d-voastră au sărit înnainte, constatarea că aţi reuşit

a sărit înaintea, și, peste două, trei zile, o săptămână, s'a constatat că sîntem aleși și noi?

«Ai celorlalte partide protivnice care s'au întovărășit cu partidul național de la noi. Majoritatea în Parlament o are de pe acum generalul Averescu, chiar fără deputații din Ardeal.» Mai categoric nici că se poate; adecă: «Votați pentru noi, căci noi nu avem nevoie de d-voastră». Acesta este sensul acestei inteligente frase din afișul datorit, mi se spune, d-lui Sceopul, un interesant bărbat, asupra trecutului căruia nu aș voi să vorbesc punctuînd.

«Alegători romîni!

Fiecare vot ce-l dați de acum pentru partidele protivnice generalului Averescu este un vot dat împotriva intereselor voastre. Urmați deci pilda fraților voștri din celelalte părți ale României Mari și votați numai pentru candidații partidului poporului. Trăiască generalul Averescu!»

Acest anunciu a fost trimis oficial în plic la toate primăriile, cu ordin de a-l lipi înaintea localului lor și pe ușa bisericilor. Am fost undeva în momentul cînd a sosit acest anunciu, și primarul comunei, pe care nu o voi numi, a spus: «Orice s'ar întîmpla, avem destul respect pentru noi înșine ca să nu expunem pe ușile bisericilor și ale pri-

măriei afișe nedrepte și care conțin cifre mincinoase».

Alegerea în mintea tuturor trebuia să țină două zile după legea electorală pentru Ardeal, pe care o am aici, și vă rog să nu mă siliți să mai cetesc paragraful acesta, care nu vă e cunoscut.

Voci: Nu! nu!

D. N. Iorga: Legea spune așa: dacă, votînd o mare parte din alegători — ceia ce este aproape echivalent cu majoritatea alegătorilor, dar nu mă pun de pricină; fie și o parte mare, impresionant de mare din acei alegători — și nu s'au presintat alții în două ceasuri, atunci se anunță prin lipirea unei hîrtii pe ușa sau poarta localului de vot că votarea se va închide peste două ceasuri. Ei bine, la Săliște ați văzut cum s'a procedat. Întîiu că aici au votat mai puțin de 400 de alegători, și sînt de două ori pe atîția. Și celor veniți din America și de aiurea, nu li s'a îngăduit să se înscrie, pentru că s'a cerut avisul Bucureștiului, și Bucureștiul a socotit că ajung alegătorii cei vechi din Săliște, fără cei mai îndrăzneți ca viață modernă, dintre alegătorii de acolo. Nu au votat, deci, nici patru sute. Aici am avut totuși o foarte mare majoritate, în comuna care alcătuiește însăși

inima aceluia cerc și, în comuna care a făcut parte totdeauna în calitate de centru din acel cerc. Pe cînd sînt celelalte părți, luate de la Miercurea și de aiurea, care au fost alipite la Săliște anume pentru a se crea majoritatea d-lui Bucșan.

La ceasul șese, presidentul, care nu era un magistrat, ci un bătrîn notar de 70 și cîțiva ani, a lipit hîrtiuța pe ușa localului, pe cînd dimineața se anunțase prin porunca pe care am cetit-o că alegerea va dura două zile și se anunțase și în biserică că va dura două zile. La oarele cinci și jumătate însă, printr'o hîrtiuță mai mică decît aceasta, lipită într'un colț de poartă, s'a dat de știre că, dacă nu se presintă nimenea în două oare, alegerea se va închide. Resultatul: Nici preoții din comună nu au putut vota toți, și fruntași gospodari au venit și au trebuit să se întoarcă înapoi.

La oarele șese s'a închis alegerea la Săliște, dar aiurea s'a închis și la patru.

Este un sat Apoldul-Mic în care se găsesc și Romîni și Sași.

O spun aici în Cameră înaintea tuturor: noi am realizat România Mare ca să considerăm de-o potrivă pe cetățenii de orice națiune cari se găsesc în hotarele acestei țeri (aplause.)

Si, dacă eu pot vorbi nemțește Sașilor

cari nu știu românește, îmi fac cea d'intîiu datorie a mea de candidat înaintea alegătorilor miei sași. Foaia d-lui ministru Goga și a fratelui d-sale «Renașterea Romînă» mi-a făcut o crimă, că de ce am vorbit Sașilor în limba lor.

Am vorbit și voiu vorbi fiecăruia, de cîte ori voiu ști limba oricărui represintant al unei mase importante a populației Terii Românești, în limba lui, în limba lui fiindcă eu nu vorbesc cu interesele omului, ci cu inima omului, și cu inima omului nu poți vorbi decît în limba lui. (Aplause pe băncile Federației.)

La Apold, Sașii n'aveau serbătoare: erau pe cîmp la ceasurile cînd s'a închis urna. Am fost de față la ceasul patru, cînd aceea s'a făcut. Două ceasuri, în loc de două zile, a durat alegerea.

Ce să vă mai spun?

Nu e de ajuns ce v'am înfățișat până acum? Ce să vă mai spun: că am fost presintat în agitația electorală ca proprietar a 15.000 de pogoane pămînt în România? (ilaritate.)

Să vă mai spun că mi s'a atribuit celebra frasă: «Îmi place Ardealul, fără Ardeleni», cînd trebuia să se spună contrariul: că mi-au plăcut Ardelenii mai mult

decît oricui atunci cînd nu credeam sã trag folos din Ardeal: acesta este adevãrularul (aplause pe bãncile Federației). Sã vã spun lucrurile acestea, odioasele minciuni, rostite în fața prefectului une ori, într'o adunare electoralã? Refus: mi-e scîrbã! Refus sã aduc înaintea d-voastrã acest fel de a face propagandã electoralã.

Acum, domnilor, mã adresez cãtre d. Bucșan. Domnule Bucșan, d-ta, care cred cã ești acolo și cã vei rãspunde, ai o datorie, cred eu,— d-ta poate crezi cã nu,— fața de d-ta. Eu, de la care ai luat o parte — îndrãznesc sã spun — din credințele d-tale, din viața d-tale sufleteascã, eu îți spun fãrã interes, cãci sînt ales, și în sinceritatea cugetului meu: Domnule Bucșan, d-ta ai fost pus sã lucrezi greșit, d-ta ești un fiu al sãtenilor din Sibiel; lumea te cunoaște acolo. În alegeri poate ai fi biruit și fãrã aceste mijloace. În alegerile care se deschid,— dacã aceasta se stricã,— nu mã vei avea — am atita generositate, — nu mã vei avea în calitate de concurent. Fã un act care te va onora; declarã cã nu-ți trebuie orice mandat, ci numai mandatul cãpãtat pe cãile legale. Și, atunci cînd te vom nu-

măra iarăși între luptătorii noștri (ilaritate pe băncile majorității), vei putea reveni între cei din frunte ai lor prin curagiul moral de care vei fi dat dovadă în vremuri triste. (Aplause prelungite pe băncile Federației.)
